

Hlavné zdroje kyslých zrážok v USA a Kanade a prevládajúce smery prúdenia vzduchu (podľa Ellisa, 1989): 1 - hlavné zdroje emisií SO₂ (väčšie ako 100 kt/rok); 2 - hlavné smery prúdenia vzduchu.

veľkú tlmivú schopnosť. Trend zakysľovania je nebezpečný z toho dôvodu, že takmer 45 % celého územia Kanady má nízku schopnosť neutralizovať kyslé zrážky. Bezprostredné následky sa prejavujú najmä na lesoch, jazeroch, riekach, vodných zdrojoch, rekreačných a rybolovných oblastiach. Viacero odborníkov poukazuje na úbytok produkcie javorového sirupu, čo dáva do súvislosti s poškodzovaním lesov. Táto oblasť sa vyznačuje veľkou zrážkovou činnosťou s prevahou snehových zrážok, čím sa zvyšuje akumulácia kyslých depozícií.

Výsledkom environmentálnych aktivít v Kanade a USA bolo vybudovanie spoločnej monitorovacej siete (CAPMON a NADP) v 60. a 70. rokoch na pozorovanie procesu kyslých zrážok. Kanadská provincia Ontário si vytvorila vlastnú informačnú sieť (APIOS), ktorá tvorí súčasť spoločnej siete. Spoločnú dohodu o opatreniach voči kyslým dažďom uzavreli tieto dva štáty len nedávno. Kanada vplývala na USA i prostredníctvom medzinárodných organizácií. Vedeckú úroveň argumentov posilnili aj údaje z diaľkového prieskumu Zeme (satelitné

snímky), resp. analýzy biologických indikátorov. Podpísaním dohody sa zároveň pristúpilo k spoločnej kontrole zdrojov znečisťovania. Výrazne sa podarilo znížiť znečisťovanie ovzdušia vo veľkých mes-

tách v dôsledku modernizácie dopravy (vybudovaním podzemných garáží a komunikácií, metra, zavedením katalyzátorov a pod.).

Zmeny možno pozorovať aj na vodných ekosystémoch. Hlavnú hydrologickú os územia tvorí systém rieky sv. Vavrinca, ktorý sa bezprostredne napája na oblasť Veľkých jazier predstavujúcu najväčšiu koncentráciu sladkej vody na svete. Následkom prudkého rozvoja priemyslu a poľnohospodárstva sa postupne znižovala kvalita povrchových tokov a jazier. Nebezpečná je nielen ich acidifikácia, ale aj zvyšovanie obsahu fosfátov a nitrátov. Všetky veľké mestá sú zásobované pitnou vodou z jazier alebo riek. Nemalý podiel na znečisťovaní majú aj havárie nákladných lodí na rieke sv. Vavrinca, resp. na Veľkých jazeroch. Od r. 1972 existuje zmluva o zabezpečení kvality vody v oblasti Veľkých jazier medzi Kanadou a USA.

Kanada a USA sa vyznačujú vysokou úrovňou ochranárskej politiky. Súčasný stav poukazuje na to, že environmentálne problémy možno riešiť len spoločným koordinovaným prístupom. Každý proces plánovania regionálneho rozvoja musí obsahovať environmentálne hľadiská, pretože v opačnom prípade nevyhnutne vedie k deštrukcii prostredia.

Vladimír Drgoňa

Regionálne environmentálne centrum

Regionálne centrum pre životné prostredie (REC) pre krajiny strednej a východnej Európy je nezávislá a nezisková nadácia. Jej úlohou je podporovať spoluprácu medzi rôznymi skupinami, ktoré pôsobia v oblasti ochrany a tvorby životného prostredia, plniť funkciu katalyzátora a napomáhať pri presadzovaní ekologických riešení problémov v regióne (republiky: Poľská, Česká, Slovenská, Maďarská, Rumunská, Bulharská, Chorvátska, Slovinská, Macedónska a Albánska) a podporovať rozvoj spoločnosti v tomto regióne.

Okrem hlavného centra (a lokálnej kancelárie pre Maďarsko) v Budapešti, má REC svoje lokálne kancelárie vo Varšave, Bratislave, Bukurešti a Sofii a má aj tzv. lokálnych koordinátorov, ktorí pracujú v Chorvátsku, Slovinsku, Albánsku a Macedónii.

REC podporuje predovšetkým mimovládne organizácie (NGO) pôsobiace v oblasti životného prostredia v danom regióne, ale spolupracuje aj s miestnymi úradmi, národnými vládami, akademickými inštitúciami a so súkromným sektorom.

REC poskytuje pomoc prostredníctvom troch hlavných programov:

- informačno-sprostredkovateľské služby,
- pracovné skupiny expertov,
- grantový program.

Informačno-sprostredkovateľskými službami sa žiadateľom umožňuje prístup k rôznym informačným systémom z oblasti životného prostredia a v závislosti od zdrojov informácií sa uspokojuje dopyt po nich.

Pracovné skupiny expertov umožňujú verejnosti priamu účasť na vytváraní politiky v oblasti životného prostredia a poskytujú neutrálne fórum pre výmenu informácií medzi NGO, vládnymi predstaviteľmi a odborníkmi.

Grantové programy, ktoré poskytujú finančné prostriedky mimovládny organizáciám, sú dva:

- program vytypovaných tematických, kategorizovaných grantov, tzv. earmarked grants, ktoré sa posudzujú v Budapešti,
- program lokálnych grantov (local grants), ktorý riadia lokálne kancelárie REC a lokálni koordinátori.

Program tematických grantov (earmarked grants), sústreďuje finančnú pomoc na dôležité regionálne problémy životného prostredia. Granty sa udeľujú na vybrané témy a pre každú tému je vopred vyčíslená určitá peňažná čiastka. Žiadosti sa vypracúvajú v anglickom jazyku a predkladajú do stanoveného termínu (deadline) v rámci celého regiónu do Budapešti. Granty sa udeľujú na báze konkurencie predložených žiadostí.

Program lokálnych grantov (local grants) reaguje na požiadavky NGO najmä v oblasti inštitucionálneho rozvoja. Program lokálnych grantov riadia buď predstavitelia lokálnych kancelárií REC alebo lokálni koordinátori REC. V závislosti od miestnych podmienok sa v jeho realizácii v jednotlivých krajinách môžu vyskytnúť určité odchýlky.

O lokálne granty môžu žiadať len štátom registrované NGO (mimovládne organizácie), ktorých činnosť je zameraná na oblasť životného prostredia. Iné typy organizácií môžu s NGO na konkrétnych projektoch spolupracovať, avšak žiadateľom o grant musí byť NGO.

Využitie lokálnych grantov

Lokálne granty predstavujú krátkodobú finančnú pomoc na tieto účely:

- prevádzkové výdaje (prenájom miestnosti, mzdy a zariadenie),
- tzv. inštitucionálne aktivity, ktoré pozostávajú z organizovania alebo zúčastňovania sa na školeniach (training workshops), seminároch a konferenciách,
- lokálne projekty prispievajúce jednak k priamej účasti verejnosti na riešení problémov životného prostredia i k tomu, aby si verejnosť tieto problémy uvedomovala,
- lokálne podujatia, ako napr. Deň Zeme a letné tábory.

V rámci lokálnych grantov sa nepodporuje čisto vedecký výskum, náboženské či politické aktivity, nákup nehnuteľností (budov a pozemkov), investície alebo výstavba či rekonštrukcia zariadení.

Vladimír Hudek

Kontaktná adresa:
Lokálna kancelária REC
Klobučnícka ul. 7
811 01 Bratislava
Telefón/Fax: 07-316 401
E-mail: ECN 2:424/27.10

